

Dr. Kanyó Zoltán
/1940-1985/

Dr. Kanyó Zoltán egyetemi docens, a József Attila Tudományegyetem Összehasonlító Irodalomtudományi Tanszékének vezetője 1985. március 5-én hosszan tartó és súlyos betegségtől szenvedve 45 éves korában elhunyt. A halál mindig megrendítő ténye az életnek, de különösen akkor az, ha olyan pályát tör ketté, amely torzóként is egy kivételes életmű gazdagságát mutatja. Ismerve annak a szellemi energiának erejét, amellyel munkáját végezte, barátai és munkatársai az utolsó pillanatig reménykedtek felépülésében. Szerettük volna hinni, hogy az emberi értelem és akarat képes lesz érvényteleníteni a természet értéket nem ismerő törvényeit.

Kanyó Zoltán nemzetközi tekintélyű kutató, a nyelvészeti és szemiotikai alapú irodalomelmélet egyik legjelentősebb hazai képviselője volt.

Tudományos pályája 1964-ben indult a JATE Német Irodalmi és Nyelvtudományi Tanszékén, s két év múlva már "sub auspiciis rei publicae popularis" kitüntetéssel nyert doktori fokozatot. Kutatásainak kiindulópontja Brecht és Lukács György irodalomelméleti munkásságának összehasonlító vizsgálata volt. Innét jut el az irodalomtudomány nyelvészeti és szemiotikai előfeltételeinek kutatásához, az irodalmi kommunikáció pragmatikai aspektusának kiemelésével az "egyszerű": a nagy irodalmi műfajokat történetileg megelőző, logikailag kevésbé összetett "formák" vizsgálatához. Ebből a témakörből védte meg harminchárom évesen kandidátusi értekezését. A könyvvé átdolgozott disszertáció 1981-ben az Akadémiai és a hágai Mouton Kiadó közösen jelentette meg "Sprichwörter - Analyse einer einfachen Form. Ein Beitrag zur generativen Poetik" címmel. A logikai és a nyelvészeti szintakszis és szemantika adott fejlettségi foka határozta meg, hogy az "egyszerű formák" közül először egy "egymondatos" formát állított vizsgálódásainak középpontjába. De a továbblépés kísérleteit dokumentálja

"A monologikus, konjuktív módon összekapcsolt láncok folytatásának kriteriumai" /1977/ című dolgozata, vagy az újabb szövegnyelvészeti irányzatok kritikus figyelemmel kísérése, a műfajelméleti kérdések ismételt tárgyalása. A szövegelmélettel kapcsolatban szkeptikus álláspontra jut. Úgy látja, hogy a játékelmélet illetve a filozófiai logikák a felvetett problémákra szemléletesebb megoldást nyújtanak. Műfajelméletét az egyszerű formák módosított felfogására építi: új értelmezésében nincs az irodalomnak egységes magyarázata, az "egyszerű formák" egy-egy közösségben kialakult sajátos lingvisztikai és viselkedésszerű nyelvtan kifejezései /Narrative and Communication, 1982/. Ebben az összefüggésben merül fel számára a fikcionalitás kérdése. Alapkonceptiója, hogy a fiktív tárgyak és események társadalmi-kulturális játék részét képezik, amelyek szabályai történelmileg adott közösségeként változnak. Álláspontját résztanulmányokban a logikai szemantika nagy képviselőinek: Frege, Meinong, Russel nézeteivel szembesítette; ez a kritika vizsgálódás volt az alapja lezárás előtt álló fikcionalitás-monográfiájának, amely a kortárs szerzők idevonatkozó elméleteit is behatóan tárgyalta volna.

Kányó Zoltán tanulmányai, amelyek ilymódon átfogták az irodalomelmélet, a nyelvészet, a jelelmélet, a filozófiai logikák és a szövegelmélet nagykiterjedésű tudományterületeit, magyarul, németül, angolul, oroszul, franciául és lengyelül jelentek meg rangos hazai és külföldi szakfolyóiratokban. 1974 óta nemzetközi tudományos konferenciák előadójaként és szervezőjeként is növelte annak a szegedi irodalomelméleti iskolának a tekintélyét, amelynek formálásában meghatározó szerepet játszott. Mindez hozzájárult ahhoz, hogy 1979-ben intézményesen is sikerült létrehoznia egy olyan irodalomelméleti kutatócsoportot, amelyhez a szegedi munkatársakon kívül hamarosan az ország más intézeteinek kutatói is csatlakoztak. Az itt végzett munka eredményeinek jelentős részét az általa kezdeményezett kiadványsorozatból, a *Studia poetica* magyar és idegennyelvű

köteteiből ismerhették meg a szakemberek. 1984. július 1-től tovább bővült oktatási és tudományszervezői munkája, ekkor lett az Összehasonlító Irodalomtudományi Tanszék vezetője. A súlyos betegség azonban már jórészt megakadályozta abban, hogy képességeit tanszéke továbbfejlesztésében a remélt módon kamatoztathassa.

Mégis, ez a fájdalmasan rövid élet is elég volt emberi és tudósi nagyságának bizonyítására. Kanyó Zoltán azon kevés tudósok egyike, akik nemcsak művelik, hanem alakítják is tudományterületüket, tágítják határait, s képesek új irányt mutatni. Azon embereknek egyike, akik tudományos eredményeiket és sikereiket önzetlenül megosztják munkatársaikkal és tanítványaikkal. Így válhat és válik életműve valamennyi barátja és követője számára olyan nemes szellemi örökséggé, amely fölött többé már nincs hatalma a természet vakon működő törvényeinek.

A Szerkesztők

